

KARDEŞ KISKANÇLIĞI
VE
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

H.Hilal ARSLANOĞLU
Psikolojik danışman

Anne babaların baş etmekte zorluk çektiği en belirgin sorun, **KARDEŞ ÇATIŞMALARIDIR**. Ortalama 3 ile 8 yaş arasında daha yoğun yaşanır. Bazı çocuklar kardeşlerini kıskandığını açıkça belli ederler. Bebeği sevmediğini, onu istemediğini ve evden gitmesini istediğini söylerler. Bazen bebeğe zarar vermeye veya anne bebekle ilgilendiğinde aşırı tepkiler göstererek buna engel olmaya çalışabilirler. Bazı çocuklarsa kardeşe aşırı ilgi ve sevgi gösterip anne ve babasının kaybettiği ilgisini geri kazanmaya çalışır. Hatta bebeğin ebeveyni gibi davranarak anne babayı bebeğe dikkat etmesi konusunda uyarabilirler. Bazı çocuklar da ebeveynlerinin olumsuz tepkisini çekmekten korktukları için kardeşlerine aşırı ilgili davranabilirler. Kardeşini kıskanan çocuklar üzüntü, öfke, intikam alma ile sevgi, koruma duyguları arasında çatışma yaşarlar.

Tipik bir örnek verelim;

Örneğin; *Büyük çocuk oyun oynarken küçüğün onun yanına gitmesi... Sanki evde başka oyuncak yokmuş gibi, aynı oyuncakla oynamak istemesi... Önce 'o benim, bırak oyuncuğımı' sesleri, hafif hafif itiş kakış... Ardından ne olduğu belirsiz bir ağlama ,Odaya hışımla giren anne, baba...İtiş kakış içinde çocuklar...Ve cinnet nöbetleri: 'Ne oldu yine, ne yaptın bu çocuğal' 'Oyuncağımı aldı vermiyor...' 'Sen ne biçim ablasın, versen ne olur elindeki kardeşine...' 'Ama o benim, kendinin de var, onu alsın...' 'Laflar... sözler... öfkeler...*

Pedagojik olarak bakıldığında, **sorun**, çatışmanın bizzat kendisi değil, bu çatışma sırasında **ebeveynin öfkelerini yönetememesidir**. Hâlbuki, kardeş olan evde çatışma olmamasını beklemek çocukluk gerçeğine aykırıdır. **Kardeş çatışmaları gelişimin bir parçasıdır** ve doğru yönetilirse her çatışma gelişime katkı sağlar. **Anne babalar**, duydukları gürültü patırtıdan hemen etkilenip **kendilerini de problemin bir parçası hâline getirmemelidirler**. **Eğer böyle davranırlarsa, çocuklarına problem çözmede 'şiddeti' kullanmayı öğretmiş olurlar**. Bundandır ki öfkesine hâkim olamayan anne babaların çocukları sokakta, okulda karşılaştıkları problemleri bağırtı-çağırtı, kavga-dövüşle çözmeye çalışırlar. Böylesi çocuklar büyüyüp kendileri de eş olduklarında, evliliklerinde karşılaştıkları sorunları kavga ederek çözecekleri yanılısı içindedirler. Onlar, sükûnet ve sakinliğin problemleri nasıl çözdüğüne dair tecrübeleri edinmemişlerdir. Bundandır ki **çatışma sırasında bir ebeveynin en önemli tutumu, sükûnet ve sakinliğidir**. Kavga ve gürültü ne kadar şiddetli olursa olsun, ebeveynler sükûnetini bozmadan ve **çatışmanın bir eğitim fırsatı olduğu bilinci** ile önemli olanın problemin kendisi değil, nasıl çözüleceği konusunda

çocukların bilgilendirilmesi olduğunu fark ederek hareket etmelidir. Böylesi durumlarda ebeveynler genellikle, kısa sürede pratik çözüme erişip yarım bıraktıkları işlerinin başına dönmek isterler. Bundan dolayı, adaletli bir çözüm fırsatını kaybederler. Ve genellikle adaletsiz çözümlerdeki **en büyük yanlıgı fedakârlığın büyük çocuktan beklenmesidir**. Hâlbuki, kardeş çatışmalarının birçoğunda mağdur, zaten büyük çocuğun bizzat kendisidir. Mağdurdan fedakârlık beklemek, mağdur edene mağduru ezdirmek demektir. **Kardeş çatışmalarının en güçlü çözüm yönetimi, çocuklara zaman planlamasını öğretmektir**.

Kıskançlığın temel özellikleri şunlardır:

- 1-) **Kıskançlığın kökeni "kaybetme korkusu"dur**. Kişi, sahiplendiği bir "değeri" kaybedeceği hissine kapıldığında davranışları anormalleşir. Kimi zaman ortamı terörize edip bağırır çağırır, kendine ya da başkalarına zarar verir. Kimi zaman da tam tersi içe kapanır, küser, çekilir bir kenara sessizleşir. Ortaya konulan anormal davranışların amacı, kaybı önlemektir.
- 2-) **Kıskançlık "akıl" değil, "duygunun" ürünüdür**. Çözüm "mantıkta" değil, "duyguda" gizlidir. Akıl ikna edildikçe değil, kişi kendini güvende hissettikçe kıskançlık azalır.
- 3-) **Kıskançlık her insanda var olan "pasif duygudur"**, uyarıldığında aktifleşir.

Bu bilgilerden yola çıkılarak kardeş kıskançlıklarının çözümünde şu üç sorunun cevabı aranmalıdır:

-Hangi davranış kıskançlığı uyandırdı?

-Neyi kaybetme korkusu yaşıyor?

-Yeniden güven için ne yapılmalı?

Bir örnek daha verelim:4 yaşındaki kızlarının yeni doğan kardeşini aşırı kıskandığı için yardım almaya gelen bir anne baba.Kıskançlık göstermesin diye doğum anında kardeşinin ona bir oyuncak getirdiğini söylemişler. Daha ilk gün, anormallikler başlamış kızlarında. Vurup kaçmalar... Yılışik davranışlar ve sonunda "istemiyorum ben onu" diyerek ortalığı velveleye vermeler...

Bu Ve Bu Gibi Olaylar İçin Çözüm Yolları:

1-) **Hangi davranış kıskançlığı uyarıyordu?** Doğum öncesinde anne baba sürekli konuşarak aslında kaygı uyandırmışlardı kızlarında... Çocuk, ikna edici konuşmaların ne anlama geldiğini tam anlamlandıramamış ve fakat anormal bir şeyler olacağını sezinlemişti. Kardeşi dünyaya geldiğinde ise anne babasının hastaneden bir hediye ile dönmesi ve kızlarına "bak kardeşin sana bu hediyeyi aldı" demesi kıskançlığı pekiştirmişti. Zira 4 yaşındaki bir çocuk, henüz ayağa kalkamayacak kadar hareketleri kısıtlı olan bir bebeğin kendisine hediye alamayacağını iyi bilir. Ebeveynin söylediği bu "yalan" çocuğun kaygısını artırmıştı. İlerleyen günlerde annesinin sürekli bebekle meşgul olması, çocuğun kaygılarını haklı çıkarmıştı, anne sevgisi yön değiştireyordu...

2-) **Çocuk neyi kaybetme korkusu yaşıyordu? Cevabı**

basitti, anne kaybı.. İlgi ve sevgi kaybı... Bu kaybı önlemek için çocuk "istemiyorum ben bunu" diyerek ortamı terörize ediyordu.

3-) Yeniden güven kazanabilmesi için anne babanın atması gereken üç adım vardı:

a- Ebeveyn geçmiş yanlışlarını "itiraf edip" çocuktan özür dilemeliydi. Bunun için, bebeğin kendisine "hediye gönderdi" yalanını düzeltmek, doğum öncesi aşırı ilginin ve ikna edici konuşmaların neden yapıldığını izah etmek, kendilerinin kaygılı olduğu için bu konuşmaları yaptıklarını anlatmak gerekiyordu.

b- Çocuğun doğum öncesi "statüsünü korumak". Kardeşi dünyaya gelmeden önce anne baba ile birlikte yaşarken şimdi kardeşi ile birlikte anılıyor olması çocuk için bir statü kaybıydı. Doğum öncesi düzenin devam etmesi için, çocuğun anne baba ile birlikteliği devam etmeli ve kardeşe bu üç kişi birlikte bakım vermeliydi...

c- Çocuğun güven duygusu kazanabilmesi için ebeveynin bütün "suni" davranışlardan sıyrılıp "doğal" olmaya gayret etmeleri gerekirdi... Ne kardeşini gizli emzirmek ne de o yokken sevmek doğaldı... Çocuğun, kardeşinin sevilmesinden de keyif alabilmesi için, sevgilerin açıklıkla sergilenmesi gerekirdi...

Kardeş kıskançlığının beraberinde en sık görülen sorunlar, **daha önce kazanılmış davranışlarda gerileme, alt ıslatma, parmak emme gibi durumlarıdır. Bebeksi davranışlarının altında, anne ve babanın kaybettiği ilgisini, rakibinin yöntemiyle geri kazanma çabası yatmaktadır.** Huzursuz, öfkeli ve saldırgan davranışlar bu dönemde sıklıkla yaşanır. Anne ile bebeği yalnız bırakmak istemediğinden okula gitmek veya evden başka bir yere ayrılmak istemez.

Anne ve baba çocuklar arasında ayrımcı cümleler kullanmamalıdır. Örneğin "o daha zeki sen geç

anılıyorsun, senin derslerin kötü, sen zaten hep böylesin" gibi cümleler çocukları bir birinden uzaklaştırır.

Tüm bu bilinçlenmeden sonra anne babanın dikkat edeceği diğer noktaları şöyle özetleyebiliriz:

- Anne hamilelik, doğum ve sonrada bebeğin bakımıyla daha fazla meşgul olacağından ailede başka bir kişi mesela baba, doğumdan önce çocuğun yaşamsal rutinlerini üstlenmelidir. Örneğin parka gitme, yemek saati gibi...
- Aynı zamanda kardeşi doğduktan sonra çocuğa "artık sen ablasın, abisin" gibi cümleler kurulmamalı onunda bir çocuk olduğu unutulmamalıdır.
- Anne babaların bilmeleri gereken en önemli şey kardeş kıskançlığının evrensel ve doğal bir duygu olduğudur.
- Çocuğu bu duygusundan ötürü suçlamak, yargılamak, cezalandırmak son derece yanlıştır.
- Çocuğun kardeşini, büyük ve değişmez bir mutluluk içinde kabul etmesini beklemek doğru değildir.
- **Kaynakça:** -Okul ve Aile Dergisi -Prof. Dr. Atalay Yörükoğlu. Çocuk Ruh Sağlığı -Doç. Dr. Doğan Çağlar. Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimi Adem güneş-kardeş çatışmaları